

GHEORGHE-IULIAN IONIȚĂ

**ELEMENTE DE DREPT PENAL
AL AFACERILOR**

Copyright © 2016, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al **Editurii Pro Universitaria**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IONIȚĂ, GHEORGHE-IULIAN

Elemente de drept penal al afacerilor / Gheorghe-Iulian Ioniță.

București : Pro Universitaria, 2016

Conține bibliografie

ISBN 978-606-26-0512-4

343:336

Abrevieri

AGA	Adunarea generală a asociațiilor
alin.	alineat
art.	articol
BNR	Banca Națională a României
C.civ.	Cod civil
C.fisc.	Cod fiscal
C.pen.	Cod penal
C.pr.civ.	Cod de procedură civilă
C.pr.fisc.	Cod de procedură fiscală
C.pr.pen.	Cod de procedură penală
C.silv.	Cod silvic
C.vam.	Cod vamal
CoE	Consiliul Europei
Ed.	editură
ed.	ediție
UE	Uniunea Europeană
HG	Hotărâre a Guvernului
lit.	literă
M.Of.	Monitorul Oficial
nr.	număr
OG	ordonanță a Guvernului
OUG	ordonanță de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
OSIM	Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci
p.	pagină
par.	paragraf
pct.	punct
s.n.	sublinierea noastră
urm.	următoarele
v.	versiune
vol.	volum

CAPITOLUL I

Criminalitatea afacerilor și dreptul penal al afacerilor

1.1. Criminalitatea afacerilor

Problema criminalității afacerilor a făcut obiectul¹, celei de a 12-a Conferință a Directorilor Institutelor de Cercetări Criminologice (Strasbourg, 15-18 novembre 1976)².

Ulterior, a fost elaborat Proiectul de recomandare pentru criminalitatea economică, adoptat de Comitetul de Miniștri la a 335-a întrunire, din 25 iunie 1981, sub nr. *R (81) 12*⁽³⁾.

În anexa acestei recomandări (p. 4), s-a precizat că „având în vedere dificultatea, recunoscută în general de a da o definiție exactă a criminalității economice, s-a considerat necesar să delimiteze conceptul prin intermediul unei liste de infracțiuni (în referire la obiect) și o notă de subsol (în referire la pierderea cauzată și descrierea autorului)”.

În ce privește lista infracțiunilor economice, la care s-a făcut referire în precizarea de mai sus, acestea sunt următoarele:

- (1) infracțiuni de cartel;
- (2) practici frauduloase și abuzul de situație economică de către companiile multinaționale;
- (3) achiziții frauduloase sau abuzare de subvenții alocate de stat sau de organizații internaționale;
- (4) infracțiuni de criminalitate informatică (de exemplu: furtul de date, divulgare a secretelor, manipulare a datelor informatice);
- (5) firme fictive;
- (6) falsificare a bilanțului companiei și infracțiuni la regimul contabilității;
- (7) fraude cu privire la situația economică și a capitalului social al companiilor;
- (8) încălcare de către companie a normelor de securitate și sănătate în ceea ce privește angajații;
- (9) fraude în detrimentul creditorilor (de exemplu: bancruta, violarea drepturilor de proprietate intelectuală și industrială);
- (10) fraude împotriva consumatorilor (în particular, falsificare a declarațiilor și inducere în eroare cu privire la bunuri, infracțiuni contra sănătății publice, abuzare de slăbiciunea sau lipsa de experiență a consumatorilor);
- (11) concurență neloială (incluzând și mituire a angajatului unei companii concurente) și publicitate înșelătoare;

¹ Ioniță-Burda S.-D., Ioniță G.-I., *Conexiunile criminalității ecologice cu criminalitatea afacerilor și criminalitatea organizată*, în „Revista Română de Criminologie, Criminalistică și Penologie”, nr. 1-2/2014, București, 2014, p. 102.

² Council of Europe. Directorate of Legal Affairs, *Aspects criminologiques de la délinquance d'affaires: 12. conférence de directeurs d'instituts de recherches criminologiques*, Strasbourg, 15-18 novembre, 1976.

³ Council of Europe, Committee of Ministers, *Recommendation no. R (81) 12 of Committee of Ministers to Member States on Economic Crime* (adopted by the Committee of Ministers on 25 June 1981 at the 335th meeting of the Minister's Deputies) document disponibil on-line la adresa <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=600157&SecMode=1&DocId=672338&Usage=2>.

- (12) infracțiuni fiscale și sustragere a companiilor de la plata costurilor sociale;
- (13) infracțiuni vamale (de exemplu: sustragere de la plata taxelor vamale, încălcarea restricțiilor privitoare la cote);
- (14) infracțiuni privitoare la bani și regimul valutar;
- (15) infracțiuni bursiere și bancare (de exemplu: manipulare frauduloasă a burselor de valori și abuz de lipsa de experiență a publicului);
- (16) infracțiuni împotriva mediului.

Revenind la lista nota de subsol, la care s-a făcut referire în precizarea de mai sus, s-a subliniat (p. 4 nota de subsol 1) că „infracțiunile nespecifice (de exemplu, cele prevăzute la pct. 3, 4, 9, 12, 13, 14, 15 și 16) trebuie luate în considerare atunci când cauzează sau riscă să cauzeze pierderi substanțiale, presupun cunoștințe speciale de afaceri din partea infractorilor și au fost comise de oameni de afaceri în exercitarea profesiei sau funcțiilor”.

Cu toate aceste dificultăți de definire, în doctrină¹, luându-se în considerare caracterul „internațional” și „organizat” de comitere a infracțiunilor specifice, *criminalitatea afacerilor*, a fost definită ca fiind „criminalitatea transfrontalieră, transnațională, comisă de mai multe persoane asociate după principiile crimei organizate, care folosesc de regulă mijloace nonviolente pentru obținerea unui profit financiar substanțial”.

Totuși, *plecând de la definiția criminalității* (în general)², dar adaptând-o particularităților proprii acestei forme de manifestare a criminalității, și *raportându-ne la criteriile de delimitare a conceptului* precizate în Anexa Recomandării R (81) 12, considerăm că ar putea fi definită *criminalitatea afacerilor* ca fiind ***ansamblul infracțiunilor comise în legătură cu afacerile, care cauzează sau riscă să cauzeze pierderi substanțiale, ce (de regulă) presupun cunoștințe specifice, de afaceri, din partea celor care le comit ori sunt comise de oameni de afaceri în exercitarea profesiei sau funcțiilor, într-un interval temporal și spațial determinat.***

De când a fost elaborată această recomandare, criminalitatea afacerilor a dobândit valențe noi, unele dintre infracțiunile economice la care s-a făcut referire în listă (cu precădere cele considerate nespecifice) devenind, prin amploarea și impactul produs, forme grave de manifestare a criminalității, de sine stătătoare (ca să amintim doar corupția și evaziunea fiscală).

Totuși, chiar și în acest context, apreciem că acel demers (recomandarea și lista de infracțiuni) își păstrează actualitatea și importanța și conturează obiectul dreptului penal al afacerilor.

1.2. Dreptul penal al afacerilor

Nu trebuie neglijat faptul că dreptul penal se află în strânsă legătură cu celelalte ramuri de drept (comercial, financiar, fiscal, vamal, al muncii, al mediului etc.), astfel că schimbările intervenite în ce privește instituțiile ori reglementările specifice acestora generează (direct ori indirect) schimbări și în ce privește instituțiile ori reglementările specifice dreptului penal.

Mai mult, întrucât respectarea instituțiilor ori reglementărilor specifice acestor ramuri de drept este asigurată, inclusiv prin instituțiile și reglementările specifice dreptului penal, s-a manifestat un fenomen de „specializare” a dreptului penal prin „conturarea” unor subramuri

¹ Sandu I. E., Sandu F., Ioniță G.-I., *Criminologie*, Ed. Sylvi, București, 2001, p. 405.

² în doctrină, criminalitatea este definită ca fiind ansamblul infracțiunilor comise într-un interval temporal și spațial determinat.

specifice, respectiv drept penal financiar, drept penal al mediului, drept penal al muncii, drept penal societar etc.

Doctrina franceză¹ (în special), a avut un rol important în „conturarea” dreptului penal al afacerilor, ca subramură a dreptului penal, cu toate că nu toți autorii sunt de acord cu denumirea ori conținutul lui.

În doctrina românească, anterior reperului 1989, era folosit conceptul de infracțiune economică²; ulterior acestui reper, au apărut și primele lucrări de drept penal al afacerilor³.

În unele dintre aceste lucrări, dreptul penal al afacerilor a fost definit ca fiind:

- „ansamblul normelor de incriminare și sancționare penală a faptelor prin care se încalcă regimul juridic stabilit pentru desfășurarea afacerilor”⁴;

- „subdiviziunea dreptului penal - parte specială care cuprinde normele juridice de incriminare a faptelor săvârșite contra relațiilor sociale din domeniul afacerilor”⁵;

- „un segment al dreptului penal, partea specială, constituit din ansamblul normelor de incriminare și sancționare penală a faptelor prin care se încalcă (se nesocotește) regimul juridic stabilit pentru desfășurarea afacerilor”⁶.

La rândul nostru, apreciem că ***dreptul penal al afacerilor*** ar putea fi definit ca fiind ***acea subramură a dreptului penal*** formată din ***ansamblul instituțiilor și normelor juridice specifice ce guvernează relațiile sociale care asigură protecția regimului afacerilor*** (în general) ***ori a celor subsumate acestuia*** (regimul financiar, fiscal, vamal ori cel privind circulația bunurilor; regimul datelor, programelor și sistemelor informatice și cel al comerțului electronic; regimul proprietății intelectuale; regimul mediului etc.) ***prin stabilirea faptelor care constituie infracțiuni specifice și a sancțiunilor ce se aplică celor care le săvârșesc***.

Așa cum s-a susținut și în doctrină⁷, unele dintre infracțiunile prevăzute în Partea specială a Codului penal, respectiv infracțiunile contra patrimoniului, infracțiunile de corupție și de serviciu, infracțiunile de fals, infracțiunile contra siguranței publice etc., pot avea incidență și la regimul afacerilor, având caracter de *incriminare comună*.

Alte infracțiuni care au rămas prevăzute în legile speciale, cu tot efortul legiuitorului de a cuprinde în Partea specială a Codului penal cât mai multe incriminări din legile speciale, au incidență la regimul afacerilor, având caracter de *incriminare specifică*.

În conținutul acestei lucrări vom analiza incriminările specifice cât și unele dintre cele comune, respectiv:

- infracțiunile la regimul societar și cel al concurenței;

¹ Delmas-Marty Mireille, Giudicelli-Delage Genevière, *Droit pénal des affaires*. Tome 1, 4e éd., PUF, Paris, 2000; Giudicelli-Delage Genevière, *Droit pénal des affaires*, 6e éd., Dalloz, Paris, 2006; Jeandider Xavier Pin Wilfrid, *Droit pénal des affaires*, 7e édition, Dalloz, Paris, 2012; Robert Jacques-Henri, Matsopoulou Haritini, *Traité de droit pénal des affaires*, PUF, Paris, 2004; Véron Michel, *Droit pénal des affaires*, 10e édition, Dalloz, Paris, 2013; Ambroise-Castérot Coralie, *Droit pénal spécial et des affaires*, 4e édition, Gualino, Cedex Issy-les-Molineaux, 2014.

² Coca Cozma M., *Infracțiuni economice prevăzute în Codul penal*, Ed. Științifică, București, 1974.

³ Predescu O., *Dreptul penal al afacerilor*, Ed. Continent XXI, București, 2000; Voicu C., Boroi A., Sandu F., Molnar I., *Dreptul penal al afacerilor*, Ed. Rosetti, București, 2002; Hotca M. A., Dobrimoiu M., *Elemente de drept penal al afacerilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2009; Boroi A., Gorunescu M., Barbu A. I., *Dreptul penal al afacerilor*, ed. a 5-a rev., Ed. C.H. Beck, București, 2011.

⁴ Voicu C., Boroi A., Sandu F., Molnar I., *Dreptul penal al afacerilor*, op. cit., p. 18.

⁵ Hotca M. A., Dobrimoiu M., op. cit., p. 7.

⁶ Boroi A., Gorunescu M., Barbu A. I., *Dreptul penal al afacerilor*, ed. a 5-a rev., op. cit., p. 6.

⁷ *Ibidem.*, p. 6-7.

-
- infracțiunile la regimul financiar, fiscal, vamal ori cel privind circulația bunurilor;
 - infracțiunile de corupție, infracțiuni asimilate acestora și infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene;
 - infracțiunile la regimul datelor, programelor și sistemelor informatice și cel al comerțului electronic;
 - infracțiunile la regimul proprietății intelectuale;
 - infracțiunile la regimul mediului.